

„Mała motoryka - duża sprawa”

Ułatwiając dziecku nabywanie zdolności w zakresie motoryki rąk i dłoni, pomagamy mu w nabywaniu mowy pobudzając ośrodki mózgowie odpowiadające za ruchy aparatu artykulacyjnego (buzi i języka).

Rozwój motoryki małej w trzecim roku życia:

Ćwiczone podczas całej aktywności dziecięcej ruchy rąk w trzecim roku życia pozwalają na wykonywanie precyzyjnych czynności, takich jak: wrzucenie krążków wielkości monet w otwór skarbonki lub nakładanie klocków na drewniany patyczek. Kształtująca się lateralizacja, doskonalenie koordynacji wzrokowo–ruchowej, wzrastająca zdolność koncentracji i komunikacji powodują, że dziecko chętniej wykonuje i powtarza czynności trudne i złożone. Dziecko chętniej sięga po kredki, doskonali rozpinanie guzików, stawia na kartce niewyraźne znaki, nazywając je, np. autem. Dziecko Trzyletnie potrafi narysować koło, poziomą i pionową kreskę oraz złączyć je w formie krzyżyka. Nie potrafi jeszcze zamalować powierzchni bez przekraczania jej granic, ponieważ wykonuje długie i energiczne ruchy, uruchamiając staw łokciowy, a nie głównie nadgarstek, jak dzieje się to w późniejszym etapie rozwoju małej motoryki.

W tym wieku dziecko umie odwzorować konstrukcje zarówno przestrzenne, jak i płaskie, klocki ułożone w formie wieży, mostku lub pociągu. Tworzy wieże klocków, nawet składającą się z ośmiu elementów. Potrafi włożyć w otwory klocki różnego kształtu, precyzyjnie ocenić, który klocek pasuje do danego otworu. Trzylatek sprawnie posługuje się kubkiem, łyżką i widelcem. Potrafi zarówno nabrać pokarm i doprowadzić porcję do ust. Następuje samodzielność również w czynnościach higienicznych – samodzielnie myje i wyciera ręce oraz korzysta z toalety.

Rozwój mowy:

W trzecim roku życia zdecydowanie wzrasta liczba wypowiedzianych słów, Dziecko potrafi zbudować zdania złożone z 3, 4 wyrazów. Zdarza mu się popełniać błędy artykulacyjne, gramatyczne i fleksyjne. Może zdrabniać wyrazy i tworzyć własne nazwy rzeczy. Ruchy narządów artykulacyjnych doskonalą się podobnie jak ruchy rąk czy nóg, Stają się szybsze i bardziej precyzyjne. Wzrasta sprawność narządów artykulacyjnych, więc w mowie pojawia

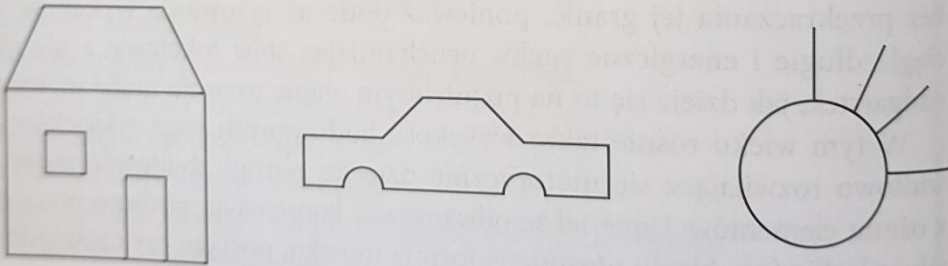
się coraz więcej głosek. Ich realizacja może nie być jeszcze w pełni zgodna z normą. Niektóre głoski mogą być jeszcze lekko zmiękczone ale typowe dziecięce miękkie mówienie (*śok, samochód*) po ukończeniu trzeciego roku życia stopniowo zanika. W mowie dziecka trzyletniego brak najczęściej już tylko głosek dźwiękowych (sz,ż,cz,dź,r) z wyjątkiem „l”.

Propozycje ćwiczeń:

ĆWICZENIA

Terapeuta pokazuje dziecku ćwiczenie i zachęca do naśladowania czynności:

- wkłada w odpowiednie otwory klocki o różnym kształcie.
- rysuje na kartce, tablicy, folii itp. linie, krzyżyki i koła – ćwiczenie może przybierać różne formy: dziecko rysuje z terapeutą równoległe (naśladując czynności i ruchy), dostaje wzór na osobnej karteczce do przerysowania, wykonuje polecenie terapeuty, np.: *narysuj kółko, łączy narysowane wcześniej kropki.*
- prosi dziecko o uzupełnienie obrazka tematycznego: o dorysowanie kół do samochodu, komina do domu itp.

ROZWOJ SPRAWNOŚCI MOTORYCZNEJ I MANUALNEJ 55

- nakłada drewniane klocki na patyczki, tworząc kategorie, np. klocki czerwone, zielone, niebieskie (bez względu na kształt) albo trójkąty, koła, kwadraty (bez względu na kolor).
- lepi z plasteliny różne kształty – może również uzupełniać brakujące elementy figurek lub rysunków tematycznych, np. koła samochodu, głowę bałwana, nogi lalki lub misia.
- ustawia na przemian z dzieckiem kolejne klocki, budując wieżę, dom, most.
- wrzuca w niewielkie otwory klocki, małe kulki, fasolki itp.
- myje dziecku i sobie ręce, a następnie pokazuje, jak wytrzeć je ręcznikiem. Prosi je o powtórzenie sekwencji ruchów (to ćwiczenie powinno wykonywać się z dzieckiem już na początku trzeciego roku życia).

Rozwój motoryki małej w czwartym roku życia:

W czwartym roku życia dziecko robi znaczne postępy w zakresie rysowania i pisania. Jest w stanie odwzorować podstawowe kształty (potrafi narysować kwadrat, prostokąt). Nabiera wprawy w rysowaniu po śladzie- jest wtedy w stanie „narysować” proste szkice tematyczne: misia, auto, dom itp. Czwarty rok zwykle przynosi również ostateczne ukształtowanie się dominacji stronnej. Dziecko konsekwentnie posługuje się „wybraną” ręką – jest to najlepszy czas, aby nauczyć je właściwych chwytów i ruchów. Dziecko czteroletnie swobodnie buduje konstrukcje z klocków, z niewielkiej odległości trafia do celu, lepi z plasteliny proste kształty tematyczne, na przykład postać ludzika. Zwiększa samodzielność podczas obsługi (ubiera się i rozbiera z różnych części garderoby, myje i wyciera ręce, samodzielnie korzysta z toalety, czesze włosy, myje zęby, je samodzielnie łyżką i widelcem itp.)

Rozwój mowy:

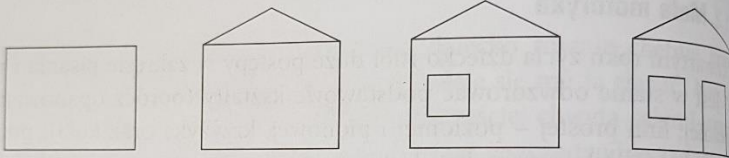
Dziecko czteroletnie poza zdaniami prostymi, powinno się także posługiwać zdaniami złożonymi. Zanika zmiękczenie spółgłosek, które było charakterystyczne dla trzeciego roku życia, dziecko prawidłowo wypowiada głoski s, z, c, dz. U niektórych dzieci pojawiają się najtrudniejsze głoski np. sz, ż, cz, a nawet r. Stale wzrasta liczba wypowiedzianych słów, w tym wyrazów nazywających cechy (przymiotniki, przysłówki) oraz przyimki, dzięki którym dziecko jest w stanie określić położenie przedmiotów, np. pod, na, obok, za, w itd.

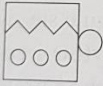

Propozycje ćwiczeń:

ĆWICZENIA

Terapeuta:

- kontynuuje ćwiczenia rysowania równoległego lub odwzorowywania, w ramach tego ćwiczenia zaczyna tworzyć proste schemata tematyczne.

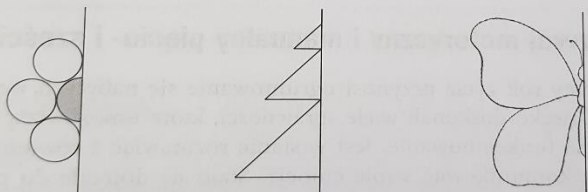

Terapeuta	Dziecko
	
	

ROZWÓJ SPRAWNOŚCI MOTORYCZNEJ I MANUALNEJ 59

Terapeuta	Dziecko
	

- buduje razem z dzieckiem wieżę (jak najwyższą), tworzy inne budowle z klocków (np. dom, garaż, stół), organizując równocześnie zabawę tematyczną z naśladowaniem dźwięków wydawanych przez zabawki, postaci oraz z budowaniem prostych dialogów (dodatkowo ćwiczenie praktyki oralnej, mowy i reguł społecznych).
- wyznacza dziecku płaszczyznę do zamalowania (nie może ona być zbyt mała).
- rysuje połowę obrazka, prosząc dziecko o dokończenie (np. słońca, kwiatka, motyla, drzewa).

- prosi dziecko o dorysowanie brakującego elementu na obrazku, np. oczu człowieka, uszu psa, koła samochodu.
- zachęca dziecko do samodzielnego mycia zębów. Ćwiczenie jest wykonywane przy użyciu szczoteczki. Następnie terapeuta prosi malucha o odtworzenie sekwencji ruchów już bez przyborów toaletowych.

Rozwój motoryki małej w piątym i szóstym roku życia:

Sześciolatki i pięciolatki doskonalą umiejętności w zakresie samoobsługi. W wieku pięciu lat dziecko potrafi samodzielnie ubrać się i rozebrać, zapiąć i rozpiąć guziki, a niekiedy również zasnurować buty. Obecnie można zaobserwować przesunięcie czasowe, nawet o rok w nabywaniu przez dzieci umiejętności zapinania guzików oraz sznurowania butów. Przyczyną tego są coraz popularniejsze bluzy zasuwane na zamek błyskawiczny oraz buty zapinane na rzepy. Ograniczają one ilość ćwiczeń i potrzebę zdobycia sprawności w tym zakresie.

Dziecko sześciolatnie wykonuje wszystkie podstawowe czynności higieniczne samodzielnie – myje twarz i ręce, wyciera się ręcznikiem, czesze włosy szczotką lub grzebieniem, ubiera się i rozbiera z wszystkich części garderoby, sznurowuje buty.

Doskonalą się również ruchy rąk wykonywane podczas pisania i rysowania. Dzieci tworzą rysunki tematyczne, na których przedstawione elementy mają wiele rozpoznawalnych cech. Rysując i pisząc, dziecko wykonuje ruchy głównie dłonią, uruchamiając przede wszystkim nadgarstek.

Rozwój mowy:

Piąty i szósty rok życia to czas ostatecznego kształtowania się systemu językowego. Pięciolatki powinny już wymawiać głoski sz,ż,cz,dż. Dzieciom, które zaczęły wymawiać głoskę r zdarza się jej nadużywać, jednak powinno to stopniowo ustępować. W wieku sześciu lat system fonetyczno – fonologiczny dziecka jest w pełni ukształtowany. Realizuje ono wszystkie głoski poprawnie, także ostatnią rozwojowo: głoskę r. Ruchy artykulacyjne powinny być już bardzo sprawne, również ruchy naprzemienne, co decyduje o tym, że dziecko poprawnie wypowiada wszystkie sekwencje dźwięków, nie ma problemów z używaniem i różnicowaniem głosek opozycyjnych. Dziecko kończące edukację przedszkolną powinno budować wypowiedzi prawidłowe artykulacyjnie i składające się z kilku zdań. Pozwoli to uniknąć problemów w czytaniu i pisaniu, a także uchroni dziecko przed wstydem związanym z trudnościami artykulacyjnymi.

Propozycje ćwiczeń:

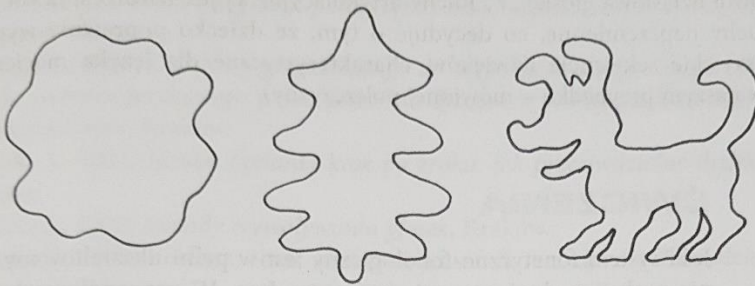
ĆWICZENIA

Terapeuta wyznacza dziecku zadania i zachęca do ich wykonania:

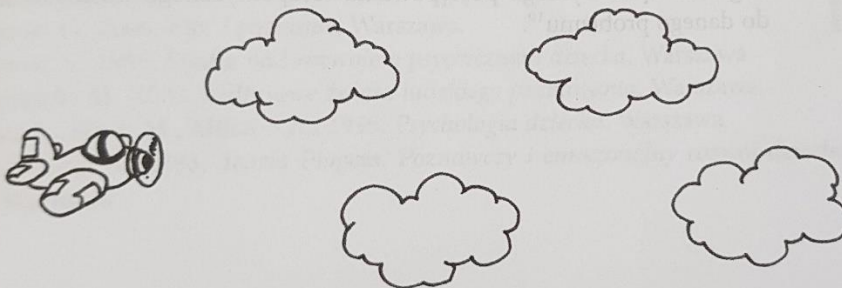
- posługiwanie się narzędziami – zabawy tematyczne: karmienie lalki, naprawa samochodu, czesanie lalki, porządki w domu (zamiatanie),

w biurze (spinanie spinaczami kartek, używanie dziurkacza, robienie pieczętek itp.).

- zamalowywanie płaszczyzn.

- kolorowanie według ustnych zasad, na przykład koła na zielono, kwadraty na czerwono, trójkąty na żółto.
- rysowanie w konturach, labiryntach itp.

- nawlekanie na sznurek sekwencji klocków (wzór podaje terapeuta).
- rysowanie tematyczne (ludzkiej postaci, zabawek, domu itp.).
- rysowanie przedmiotów według kategorii (zadaniem dziecka jest narysowanie trzech zabawek, trzech rodzajów pokarmu, trzech pojazdów itp.).
- smarowanie kromki chleba serkiem lub masłem.
- zapięcie guzików.
- sznurowanie butów.
- dorysowywanie elementu do zbioru.

Gdy motoryka dziecka jest stymulowana , buzia dziecka jest sprawniejsza, a mowa rozwija się lepiej. Nie ma wątpliwości – mowa ściśle wiąże się ze sprawnością rąk.

Opracowanie:

Dagmara Gawenda – Drab

- neurologopeda, pedagog

Źródło:

Wczesna interwencja terapeutyczna. Stymulacja rozwoju dziecka od noworodka do 6. roku życia. Jagoda Cieszyńska, Marta Korendo.